

Asia: VN/2166/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain väliaikaisesta muuttamisesta (opintosetelikokeilu)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Into pitää avoimen korkeakoulutuksen opintosetelikokeilua lähtökohdiltaan perusteltuna toimenpiteenä. Esitys tunnistaa monia toisen asteen ja korkeakoulutuksen nivelvaiheeseen liittyviä haasteita, kuten opiskelupaikkaa vaille jäämisen, epävarmuuden koulutusvalinnoista ja siirtymävaiheen kuormittavuuden. Kokeilu tarjoaa yhden keinon tukea nuorten siirtymää korkeakoulutukseen ilman, että tutkintokoulutuksen peruseriaatteita tai opiskelijavalinnan järjestelmää muutetaan.

Myönteisenä voidaan pitää sitä, että esitys kohdistaa maksuttoman avoimen korkeakoulutuksen mahdollisuuden nimenomaan nuoriin, joilla ei ole korkeakoulututkintoon johtavaa opiskeluoikeutta ja joille avoimen korkeakoulutuksen opintomaksut voivat muodostaa merkittävän kynnyksen. Maksuttomuus lisää korkeakoulutuksen saavutettavuutta. Kokeilun rajaukset, kuten 30 opintopisteen enimmäislaajuus ja kahden vuoden käyttöaika, ovat linjassa esityksen keskeisen tavoitteen kanssa: siirtymän sujuvoittaminen ilman, että avoin korkeakoulutus muodostuisi vaihtoehdoksi tutkintokoulutukselle tai viivästyttäisi tutkinto-opintojen aloittamista.

Into pitää tärkeänä, että ohjaus kytketään opintoseteliin kiinteäksi osaksi kokonaisuutta. Korkeakoulujen tarjoama opinto- ja urasuunnitteluun liittyvä ohjaus voi osaltaan täydentää toisen asteen jälkiohjausta ja tukea nuorten koulutuspolun rakentamista. Ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden osalta on olennaista varmistaa, että avoimen korkeakoulutuksen tarjonta ja siihen kytkeytyvä ohjaus ovat aidosti saavutettavia myös tälle ryhmälle.

Into pitää kuitenkin tärkeänä nostaa esiin joitakin harkintaa vaativia kohtia. Ikäraja ja ajallinen kohorttirajaus ovat kokeilun arvioitavuuden kannalta ymmärrettäviä, mutta ne sulkevat kokeilun ulkopuolelle osan samassa elämäntilanteessa olevista nuorista aikuisista, mikä voi heikentää

yhdenvertaisuuden kokemuksia. Lisäksi opintoseteliin liitetty hakuvelvoite saattaa joissakin tilanteissa lisätä nuorten kokemaa painetta hakea koulutuksiin tilanteessa, jossa oma alavalinta ei ole vielä selkiytynyt, erityisesti silloin, kun tarjonta etenkin syksyn yhteishaussa on rajallista. Tämän riskin hallinta edellyttää esityksessä kuvatun mukaisesti selkeää viestintää ja laadukasta ohjausta.

Opintosetelikokeiluun liittyvä hakuvelvoite ei korvaa työttömyysturvalainsäädännön mukaista koulutukseen hakeutumista koskevaa velvollisuutta. Alle 25-vuotiaiden ilman ammatillista tutkintoa olevien työttömien tulee edelleen hakea vähintään kahteen koulutukseen työttömyysetuuden säilyttämiseksi, eikä opintosetelin edellyttämä hakeutuminen korkeakoulujen yhteishakuun poista tätä velvoitetta. Into katsoo, että tämän eron selkeä esiin tuominen on välttämätöntä kokeilun toimeenpanossa ja viestinnässä sekaantumisriskin välttämiseksi sekä nuorten yhdenvertaisen kohtelun turvaamiseksi.

On huomattava, että vaikka alle 25-vuotias toisen asteen tutkinnon suorittanut voi käyttää opintoseteliä avoimen korkeakoulun opintoihin myös työttömänä, opintoseteli ei itsessään oikeuta työttömyysetuuden saamiseen. Työttömyysetuusoikeus määräytyy edelleen opintojen luonteen ja työvoimaviranomaisen arvion perusteella. Opintosetelin käyttö ei siten muuta nuorten etuuksiin liittyviä reunaehdoja, vaan edellyttää käytännössä monissa tilanteissa työn teon tai muun toimeentulon yhdistämistä opintoihin. Into katsoo, että tämän selkeä esiin tuominen on olennaista kokeilun saavutettavuuden ja yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnissa. Into pitää tärkeänä, etteivät etuuksiin liittyvät reunaehdot vaikeuta ja estä nuorten mahdollisuuksia käyttää opintoseteliä. Katsomme, että on tarpeen sovittaa esitettyä paremmin yhteen opintoseteliin ja työttömyysturvaan liittyvää sääntelyä.

Yhteiskunnallisesta näkökulmasta opintosetelikokeilu viestii siitä, ettei koulutuspolkuja nähdä yksinomaan suoraviivaisina ja että siirtymävaiheeseen voi liittyä epävarmuutta. Tämä on myönteinen viesti. Samalla on tärkeää huolehtia siitä, ettei avoimen ja tutkintokoulutuksen väliin muodostu pysyvää välitilaa, jossa nuoret jäävät pidemmäksi aikaa ilman selkeää etenemispolkua. Tässä ohjauksen laadulla ja kokeilun tarkalla seurannalla on keskeinen merkitys.

Into pitää opintosetelikokeilua kannatettavana ja perusteltuna uudistuksena. Kokeilun jatkokehittämisessä ja arvioinnissa on kuitenkin tärkeää kiinnittää erityistä huomiota yhdenvertaisuuden toteutumiseen, nuorten toimeentulon reunaehtoihin, ohjauksen riittävyyteen sekä korkeakoulujen resurssien kestävyteen.

Into toteaa, että etsivä nuorisotyö ja työpajat tukevat nuoria kokonaisvaltaisesti ja ohjaavat heitä rinnallakulkien kohti opintoja – myös korkeakoulutukseen. Nämä palvelut tukevat nuoria opintosuunnan valinnassa sekä opintoihin hakeutumisessa ja niihin kiinnittymisessä. Etsivä nuorisotyö ja työpajat voivat näin ollen edistää myös opintosetelin hyödyntämistä sekä sujuvoittaa siirtymää toiselta asteelta korkeakoulutukseen.

Lisäksi Into haluaa nostaa esille, että vaikka korkeintaan 30 opintopisteen opintojen mahdollistaminen nuorille aikuisille opintosetelikokeilun kautta onkin kannatettavaa, emme pidä kokonaisten tutkintojen mahdollistamista maksullisesti avoimen korkeakoulun kautta tarkoituksenmukaisena. Jälkimmäiseen liittyy ristiriitoja koulutuksellisen yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

Pietikäinen Reetta
Into - etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta